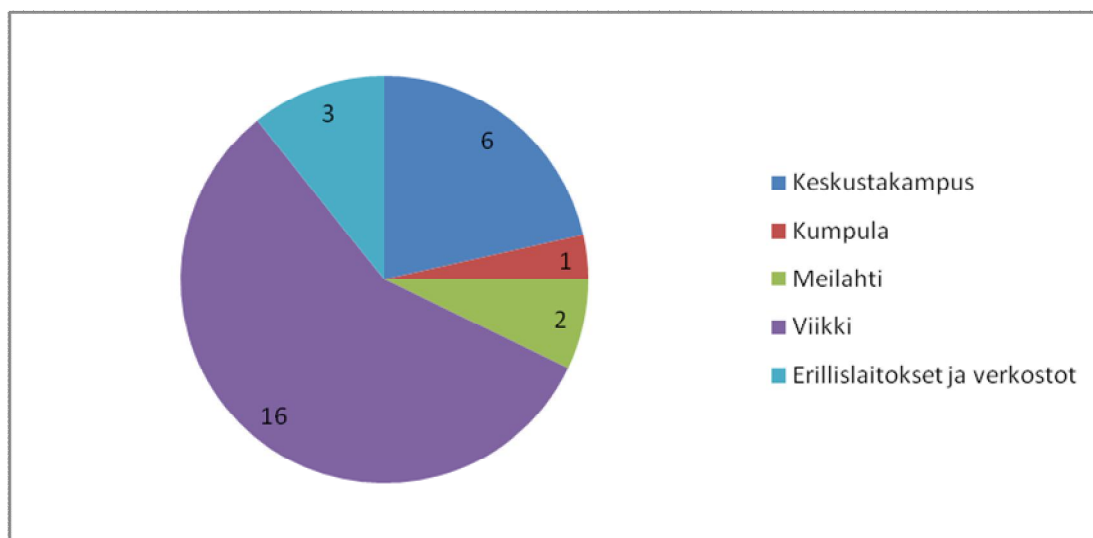

Yhteenveto verkko-oppimisympäristöjen vaihdosta Blackboardista Moodleen

Tähän yhteenvetoon on kuvattu Helsingin yliopistossa toteutunut verkko-oppimisympäristöinä käytettyjen järjestelmien vaihto Blackboardista Moodleen. Yhteenveto on jaettu kahtia kokemuksiin toteutuneesta siirtymästä ja näkemyksiin vastaavassa tilanteessa toimimisesta, ja kummassakin osassa on käsitelty aikataulua, tiedotusta ja tukea. Lisäksi raporttiin on kerätty opettajien pedagogisen ja teknisen tuen kokemuksia. Blackboardista Moodleen siirtyneiltä opettajilta pyydettiin keväällä 2011 palautetta siirtymäkokemuksista ja näkemystä vastaavan tilanteen tarpeista. Vastauksia tuli 28 ja ne jakautuivat kampusten kesken kuten Kuva 1 esittää. Jako kampusten kesken vastaa hyvin Blackboardin käytön jakautumista yliopistolla. Vastaavia kuvaajia löytyy vertailuksi blogimerkinnöistä vuodelta 2010¹.

Kuva 1. Kevään 2011 palautekyselyn vastausten jakauma kampuksittain, erillislaitokset ja verkostot eriteltyinä, N=28.

Kokemukset siirtymästä

Aikataulu

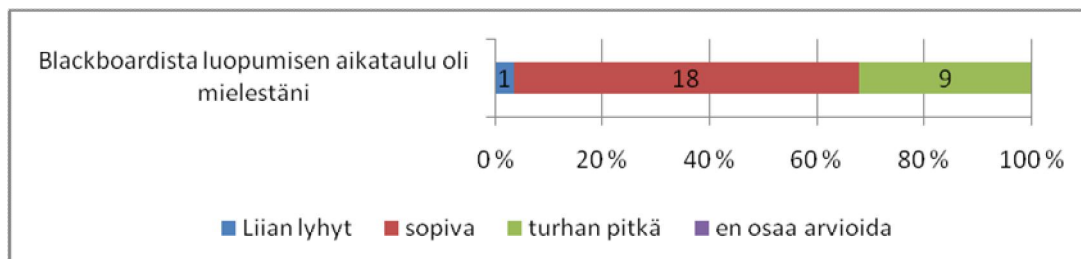
Päätös Blackboardista luopumisesta tehtiin syksyllä 2008. Tämän jälkeen Blackboard oli edelleen opetuskäytössä vuoden 2010 loppuun asti. Tuona aikana käyttöä rajoitettiin asteittain siten, että uusien kurssien eli ylätason instanssien luominen estettiin vuoden 2010 alussa ja uusien jaksojen eli varsinaisten kurssialueiden luonti estettiin kesällä 2010. Opetuskäyttö päättyi estämällä opiskelijoiden pääsy kurssialueille vuoden 2011 alussa. Tämänkin jälkeen opettajilla oli vielä kevätlukukausi 2011 aikaa ottaa talteen kurssialueiden sisältöjä. Opettajien ja suunnittelijoiden pääsy kurssialueille estettiin 1.6.2011. Lisenssikauden loppuessa 30.11.2011 järjestelmän käyttö

¹ <http://ok.helsinki.fi/blackboard/2010/05/12/blackboard-kaytto-vahenee-moodle-kiinnostus-lisaantyy/>
(16.8.2011)

<http://blogs.helsinki.fi/signaali-blogi/2010/12/07/jarjestelmasta-toiseen-osa-2-vahiin-kay-ennen-kuin-loppuu/>
(16.8.2011)

päättyy. Kokonaisuudessaan vaihtoaikaa oli lähes kolme vuotta, sisältäen kaksi täyttä lukuvuotta opetuskäyttöä.

Kyselyyn vastanneet opettajat kokivat tarjotun siirtymäajan sopivaksi, jopa liian pitkäksi (Kuva 2). Muutos koettiin pieneksi ja lopulta parannukseksi ja kahden rinnakkaisen järjestelmän käyttö turhaksi.

Kuva 2. Vastaajien kokemukset Blackboardista luopumisen aikataulusta, N=28.

Käyttäjien tarpeet ja annettu tuki

Verkko-oppimisympäristöjä käyttävien opettajien tarpeita kyseltiin ennen Blackboardin alasajopäätöstä ja alasajon aikana kolmella kyselyllä:

- Keväällä 2008 Blackboard- ja Moodle-opettajille järjestelmän käyttötavat ja toimivuuden arviointi. Blackboard sai selkeästi Moodlea heikommat arviot ja tämän kyselyn jälkeen tehtiin päätös, että Blackboard poistuu.
- Syksyllä 2008 Blackboard-opettajilta kyseltiin tarpeita, joita heillä oli verkko-oppimisympäristölle. Tämän kyselyn perusteella suunniteltiin tukitoimenpiteitä.
- Syksyllä 2009 Blackboard-opettajilta kysyttiin Moodleen vaihtamisen aikataulusta ja tukitarpeista. Tämän kyselyn perusteella tukitoimia voitiin hienosäätää opettajien tarpeiden mukaan ja opettajiin voitiin tarvittaessa ottaa henkilökohtaisesti yhteyttä.

Tarpeiden perusteella opettajille annettiin tukea ja koulutusta:

- Opettajille järjestettiin 1-3 kerran peruskoulutuksia, työpajoja ja jatkokursseja Moodlen käytöstä tarpeiden mukaan kaikilla kampuksilla.
- Verkossa oli tarjolla Opettajan opas² Moodlen käyttöön, suositukset Blackboardin korvaajiksi³ ja ohjeita Blackboard-sisältöjen ottamiseksi talteen ja edelleen Moodleen viemiseksi. Näistä myös tiedotettiin säännöllisesti.
- Opettajien oli mahdollista kysyä neuvoa sähköpostitse opetusteknologiakeskuksesta
- Tiedekuntien verkko-opetuksen tukihenkilöt⁴ neuvoivat ja auttoivat opettajiaan paikan päällä

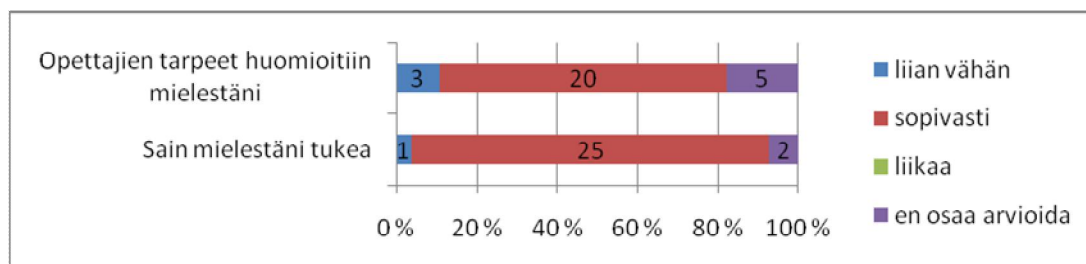
Mitään sisältöjä ei kuitenkaan siirretty automaattisesti ja lähinnä tenttikysymysten kopiointiin oli teknistä tukea.

² <http://wiki.helsinki.fi/display/moodle/opettajan+opas> (17.8.2011)

³ <http://ok.helsinki.fi/blackboard/mita-blackboardin-tilalle/> (17.8.2011)

⁴ <http://blogs.helsinki.fi/tukiverkosto/jasenet/> (17.8.2011)

Suurin osa vastaajista koki, että opettajien tarpeet oli osattu huomioida sopivalla tarkkuudella, ja että he itse olivat saaneet riittävästi tukea siirtymässä, kuten Kuva 3:ssa on esitetty.

Kuva 3. Käyttäjien tarpeiden huomiointi etukäteen ja koettu saatu tuki, N=28.

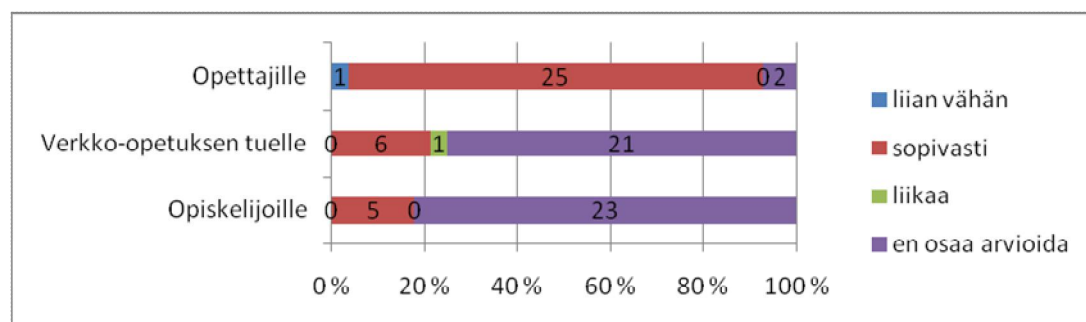
Palautteissa kommentoitiin yhtäältä, että siirtymää ei koettu mitenkään ongelmaksi, varsinkin, jos opettaja tekee kurssialueet joka kerta alusta joka tapauksessa, ja muutos tuntui pieneltä. Sähköpostituki tuntui vaivattomalta ja se koettiin toimivaksi. Toisaalta kritisoitiin sitä, ettei ollut suoraa konversiota. Hankalin asia oli välineestä toiseen ja kolmanteen siirtyilyn kokonaisuutena aiheuttama epä tietoisuus ja eri alustojen suosittelun aiheuttama opettelumäärä ja siihen kulunut aika, joita ei keskitetysti koettu huomioidun. Muutos ja sen aiheuttama haitta koettiin suuriksi ja epävarmuus epämiellyttäväksi.

Tiedotus

Blackboardin alasajosta ja Moodlen suosittelusta tiedotettiin näin:

- Blackboardin kirjautumistietojen perusteella Blackboardia käyttäneitä opettajia tiedotettiin sähköpostitse säännöllisesti mutta harvakseltaan.
- Blogi ok.helsinki.fi/blackboard ja sen englanninkielinen vastine päivittyivät vastaavasti.
- Syksyn 2009 kyselyn yhteydessä oli mahdollista liittyä tiedotuslistalle, jota muistettiin aina blogipäivityksen yhteydessä.
- Blackboardin etusivulle laitettiin tärkeimmät tiedotukset popup-ikkunaan, joka näkyi jokaiselle käyttäjälle seuraavalla kirjautumiskerralla.
- Aiheesta kirjoitettiin juttu myös Tietotekniikkaa yliopistolle -lehteen. Verkko-opetuksen tukiverkosta tiedotettiin erikseen.

Vastanneet opettajat kokivat, että tiedotusta oli ollut heille suunnilleen riittävästi, mikä näkyy Kuva 4:ssä. Opiskelijoiden ja verkko-opetuksen tuen tiedotuksen riittävydestä suurimmalla osalla opettajista ei ollut käsitystä.

Kuva 4. Vastaajien kokema saadun tiedotuksen määrä, N=28.

Blackboard-tiedotusblogi oli alun perin tarjolla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi, ja Blackboardin alasajopäätöksen jälkeen ruotsinkielisen blogin ylläpito lopetettiin. Tiedotus oli aluksi vain suomeksi ja lopuksi lähinnä suomeksi ja englanniksi. Englanninkielistä tiedotusta ja tukea olisi pitänyt olla systemaattisemmin.

Opettajille toteutettujen kyselyjen vastauksista tehtiin yhteenvedot. Ensimmäisen kyselyn yhteenvedo oli TVT-ryhmän sisäinen muistio ja sitä ei julkaistu tai lähetetty vastaajille. Toisen kyselyn yhteenvedo julkaistiin Blackboard-blogissa⁵, samoin kolmannen⁶, joka myös lähetettiin vastaajille sähköpostitse yleisimpien ohjeiden kera. Kaikki yhteenvedot julkaistiin ainoastaan suomeksi. Toisessa ja kolmannessa kyselyssä näkyi muutosvastarintaa, toisessa jopa suoraa valitusta siitä, että opettajien tarpeita ei oltu kysytty. Voi olla, että ensimmäisen yhteenvedon julkaiseminen olisi saanut opettajat kokemaan itsensä enemmän huomioiduiksi ja sitä kautta vähentänyt muutosvastarintaa. Myöhemminkin yhteenvedoon olisi voinut viitata. Palautekyselyssä oli kokemus "te vääristelette tietoja ja tosiasioita Moodlesta".

Avoimia kysymyksiä, jotka tiedotuksessa olisi voitu huomioida

Palautteessa oltiin huolissaan siitä, olivatko opettajat riittävän tietoisia Blackboardissa olevien arviointien arkistointivelvoitteista ja opiskelijoiden oikeusturvasta mahdollisissa oodi-kirjausongelmissa. Blackboardin alasajon aikataulussa huomioitiin opiskelijoiden puolen vuoden valitus aika tulosten kirjaamisesta oodiin siten, että opetus päättyi lähes vuotta ennen palvelun päättymistä. Edellyttäen, että opettajat ovat arvioineet opiskelijoiden vuonna 2010 palautetut suoritukset ja kirjanneet tulokset oodiin ajallaan (30 päivän sääntö), puolen vuoden määräaika täyttyi reilusti.

Järjestelmien vertailu kiinnosti kyselyyn vastaajia myös kustannusten näkökulmasta. WebCT:n ja Blackboardin lisenssikustannukset ovat olleet noin 30.000euroa/vuosi. Tämän lisäksi tulevat järjestelmien ylläpitokustannukset (sovellus, palvelin, autentikointi, tietoliikenne) sekä opettajien tuki ja koulutus. Järjestelmästä riippumatta laitteistoja on uusittava säännöllisin väliajoin, niitä on ylläpidettävä ja opettajia tuettava ja koulutettava. Ylläpitokustannukset Blackboardista ovat lisenssikuluja huomioimatta siis suunnilleen vastaavat kuin Moodlesta. Blackboardissa oli kuitenkin teknisiä ongelmia, jotka lisäsivät ylläpidon työkuormaa ja haittasivat opettajien ja opiskelijoiden työskentelyä. Järjestelmän vaihto toi ymmärrettävästi uudelleen koulutautumistarpeen, mikä lisäsi opettajien työ määrää ja tätä kautta kokonaiskustannuksia.

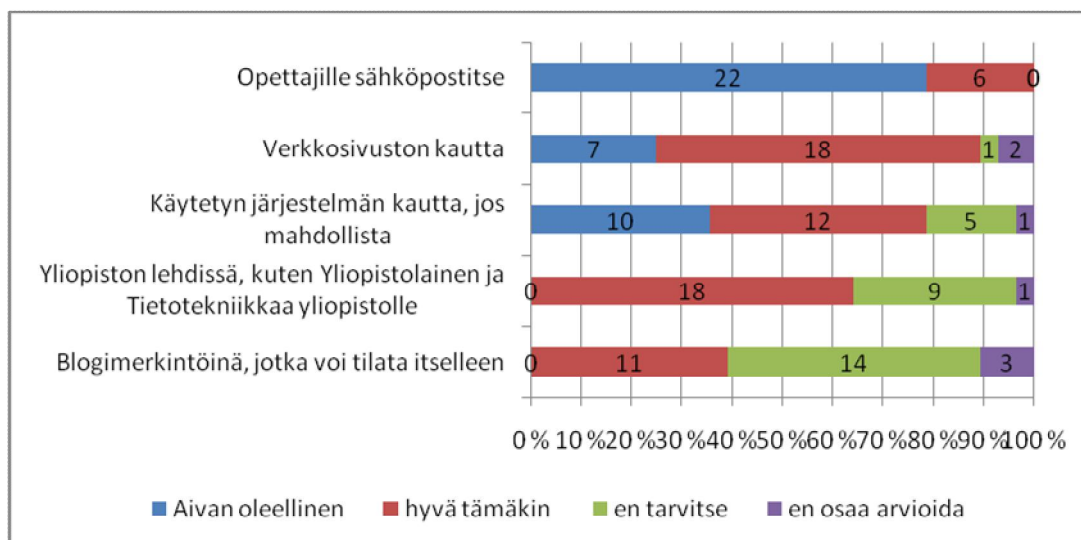
Vastaavaan tilanteeseen valmistautuminen

Tiedotus

Vastanneiden opettajien mielestä tiedotuskanavista selkeästi paras on perinteinen ja suora sähköposti. Lisäksi käytetyn järjestelmän kautta, mielellään myös erillisen verkkosivuston kautta on hyvä tiedottaa; ne tavoittavat halutun kohdeyleisön. Sähköpostin haittana on, että viestejä tulee nykyisin paljon, ja oleelliset voivat hävitä. Verkkosivu taas pitää huomata löytää. Käytetyn järjestelmän kautta on paras jakaa myös oheislukemiset kuten verkkosivujen linkit. Lehtiartikkelien ja blogimerkintöjen lukeminen vaatisi (lisä)aikaa. Lisäksi tiedotusta toivottiin intranettiin (sitä olikin), laitostiedotteisiin ja laitosjohdon tiedotteisiin. Kuva 5 kokoaa vastaajien toiveet tiedotuskanavista.

⁵ <http://ok.helsinki.fi/blackboard/2009/01/21/luopumisaikataulu/> (17.8.2011)

⁶ <http://ok.helsinki.fi/blackboard/2009/12/18/jatkosuunnitelmakyselyn-yhteenvedoa/> (17.8.2011)

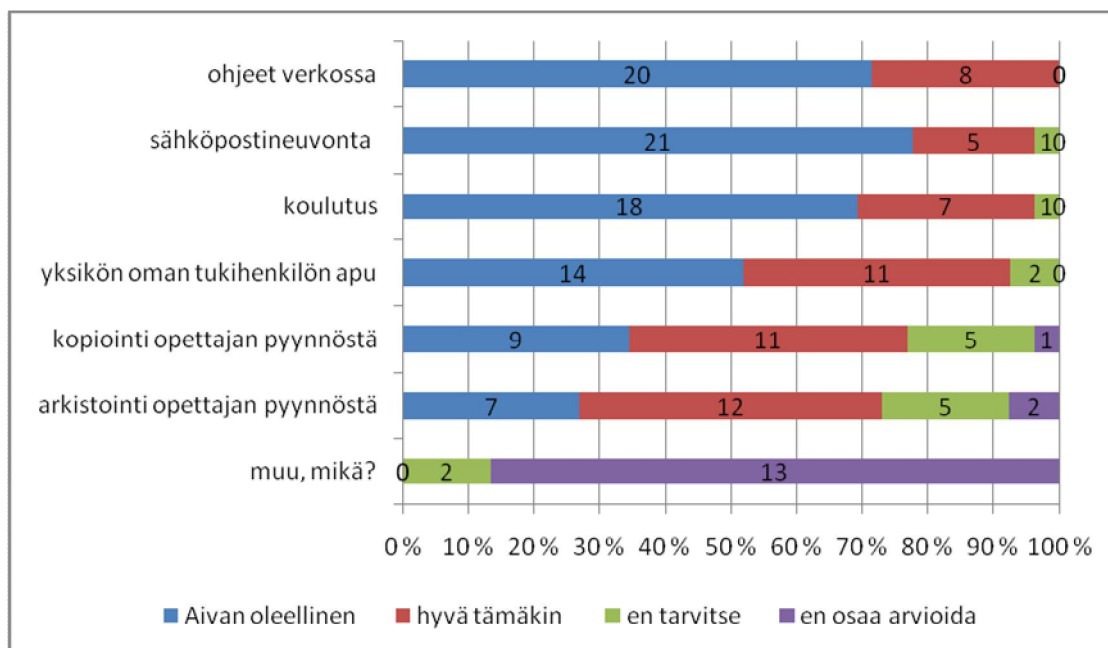
Kuva 5. Toivotut tiedotuskanavat vastaavassa järjestelmien vaihtotilanteessa, N=28.

Kuvattua järjestelmän kautta tiedottamista käytettiin Moodle 1.6:sen alasajossa keväällä 2010. Palvelun pääsivulla oli riittävän suurella ja värisellä kirjasimella muistutus palvelun päättymisestä ja opettajilta edellytettävistä toimenpiteistä. Tuen kokemuksen perusteella opettajat reagoivat tiedotukseen nopeasti ja kiitettävässä määrin. Vastaavissa tapauksissa kohdeyleisön tavoittamiseen vaikuttaa olevan kannattavinta tiedottaa käytetyn järjestelmän ja sähköpostin kautta.

Tärkeintä vastaajien mielestä on, että tehdyistä päätöksistä tiedotetaan selkeästi, hyvissä ajoin ja selkeällä aikataululla. Tiedotuksesta ei saa jäädä epävarma olo siitä, miten opettajan tulee menetellä, joten ohjeiden halutaan olevan yksikäsitteiset ja antavan mahdollisuuden arvioida oma kiireen tarve. Epävarmuutta tulee pyrkiä vähentämään huolellisella valmistelulla ja tuoda esille siirtymän positiivisia vaikutuksia. Verrattuna toteutuneeseen siirtymään, vastausten perusteella Moodlea pidetään hyvänä ja logiikaltaan helpompana kuin Blackboardia ja toisaalta Blackboardissa oli ominaisuuksia, jotka puuttuvat Moodlesta. Tällaisista vertailuista olisi tärkeä lisätä käyttäjien tietoisuutta etukäteen, varsinkin jos kohdejärjestelmiin tarjotaan vaihtoehtoja käyttäjän tarpeista riippuen.

Tukimuodot

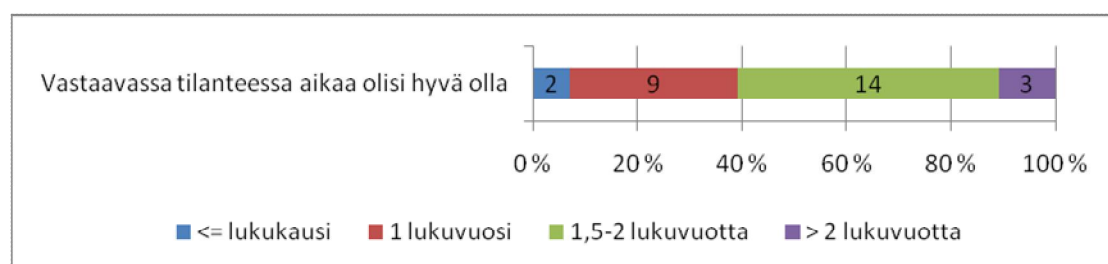
Ehdotetuista tukimuodoista vastaavassa opetusjärjestelmien vaihtotilanteessa esitettiin oleellisimmiksi verkko-ohjeet, sähköpostituki ja koulutus. Lisäksi omia verkko-opetuksen tukihenkilöitä pidettiin tärkeinä. Selkeästi alemmalle prioriteetille koettiin opettajien puolesta tehtävää kopiointi- tai arkistointipalvelua. Kuva 6 esittää yhteenvedon toivotuista tukimuodoista. Perusteluissa automaattikopiointi ja –siivous nähtiin kyllä helpoiksi, mutta toisaalta kurssin uudelleen pohtiminen nähtiin hyväksi, minkä takia koulutus ja kurssialustan työstäminen koettiin kopiointia paremmaksi. Lisäksi tiedekunnan verkko-opetuksen tuki oli erittäin hyvä apu.

Kuva 6. Toivotut tukimuodot vastaavassa järjestelmien vaihtotilanteessa, N=28.

Aikataulu ja siirtymän valmistelu

Vastaavaan vaihtoon olisi vastaajien mielestä hyvä varata kokonaisissa lukuvuosissa laskettavaa aikaa, mutta tässä mielipiteet jakoutuivat (Kuva 7). Aikataulun suunnittelussa olisi hyvä huomioida harvoin järjestettävät kurssit ja tarjota koulutusta riittävän tiheästi kaikilla kampuksilla. Palautteen perusteella siirto menee kyllä nopeasti, jos opettaja vain haluaa opetuksen verkko-osuuteen panostaa. Hitaan vaihtoajan takia oli jopa myöhemmin huomattu, että vanhassa ja huonommassa oli notkuttu turhankin kauan. Tämäkin puoltaisi lyhyttä vaihtoaikaa. Toisaalta kukaan ei halua jatkuvasti opetella uusia järjestelmiä parempien tekemisten ohessa tai sijasta, joten pitkäjänteiset toteutusratkaisut ovat tärkeitä. Jatkuvan vaihtamisen takia mihinkään järjestelmään ei enää tule paneuduttua huolella. Valmisteluissa tulisi myös selvittää, kuinka paljon opettajat tarvitsevat aikaa uuden välineen opetteluun ja kurssien toteutukseen. Tiedekunnan omien tukihenkilöiden panosta vaihdon toteutuksessa korostettiin vastauksissa korvaamattomaksi.

Kuva 7. Aikataulutoiveet vastaavassa järjestelmien vaihtotilanteessa, N=28.

Käytännössä opettajat aloittavat välineen opetteluun ja sisältöjen suunnittelun opetusta edeltävällä periodilla tai tauolla, kuten kesällä. Tällöin hyvin tiedotettu ja valmisteltu siirtymä välineestä toiseen voidaan tarvittaessa toteuttaa myös nopeasti. Tämä edellyttää aitoa parannusta tarjottavaan järjestelmään ja opettajien tietoisuutta tästä paremmuudesta.